

Αριστερά και Πολιτισμός reloaded

κείμενο που μοιράστηκε ως κριτική παρέμβαση στην εκδήλωση με θέμα

«Αριστερά και Πολιτισμός»

στον χώρο Nosotros στις 18 Οκτωβρίου 2007

Χρειάζεται, πολλές φορές, να επιμένουμε στις λέξεις και στις σημασίες τους. Κάθε διατύπωση υποβάλλει ορισμένες εμφάσεις, χαράσσει μια κατεύθυνση, απωθώντας, ή ακόμα και αποκλείοντας άλλες, οριοθετεί έναν συγκεκριμένο ορίζοντα, και αναδεικνύει την δυνατότητα ενός εύρους σημασιοδοτήσεων, εις βάρος κάποιων άλλων. Το πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στην αριστερά και τον πολιτισμό, εφόσον οι λέξεις «αριστερά» και «πολιτισμός», καθώς και οι συνδηλώσεις τους, υιοθετούνται άκριτα, αποτελεί μια μετατόπιση ενός πραγματικού, και καιρίου, αν το κριτήριό μας παραμένει η επίτευξη της καθολικής κοινωνικής χειραφέτησης, προβλήματος, αυτού της σχέσης ανάμεσα στο πραγματικό κίνημα που αλλάζει την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων και στην υποκειμενική έκφραση που αγκιστρώνεται στον κόσμο και διαθλά τις αντηχήσεις του. Αυτό είναι το πρόβλημα για το οποίο πρέπει να μιλήσουμε ρητά, και μάλιστα εκλαμβάνοντας τους δυο όρους της παραπάνω σχέσης ως δυο τρόπους για να βαδίσουμε στον ίδιο δρόμο. Με την μετατόπιση, τουναντίον, που επιτελεί η διατύπωση περί «αριστεράς» και «πολιτισμού», απωθείται ο ανυπέρβλητος στις κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις διαχωρισμός ανάμεσα στις πολιτικές πρακτικές, που υποκινούνται από αντικειμενικά ταξικά συμφέροντα, κι έχουν επιπτώσεις σε αντικειμενικά διαπιστώσιμους συσχετισμούς δύναμης, και στις πολιτισμικές πρακτικές, που εκκινούν από υποκειμενικές εμμονές, εστιάσεις, καθηλώσεις, παλινδρομήσεις, απορροές, και κατατείνουν σε έργα των οποίων η ερμηνεία έχει πάλι ως κλειδί την ίδια την υποκειμενικότητα.

Αν μεταφράσουμε το ερώτημα για την δυνατότητα μιας επίκαιρης πολιτικής δράσης, ικανής να αλλάξει τον κόσμο, σ' ένα ερώτημα του στυλ «τι κάνει η αριστερά;» ήδη παίρνουμε ως δεδομένο αυτό που θα έπρεπε να τεθεί ως ένα δύσκολο να επιλυθεί πρόβλημα, το πώς δηλαδή μπορεί να υπάρξει μια έκφραση στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό των διάσπαρτων μορφών αυτενεργού και αυτο-οργανωμένης δράσης, των μόνων που πράγματι εγγυώνται ότι ασκείται μια πολιτική η οποία τροποποιεί την σχέση εξουσίας και κοινωνίας στην κατεύθυνση της χειραφέτησης. Κι ακόμα περισσότερο, πώς μια τέτοια έκφραση δεν θα αναχαιτίζει την επαναστατική δυναμική αυτών των μορφών, αλλά

αντίθετα θα τις γονιμοποιεί πολιτικά διεκδικώντας την γενίκευσή τους. Η αριστερά, στην πραγματικότητα και όχι στην εικόνα που προβάλλουν οι γραφειοκρατίες και οι μικρογεσιές της, δεν σηματοδοτεί παρά ένα όριο στο πολιτικό φάσμα της καπιταλιστικής δημοκρατίας. Στα κόμματα και τις οργανώσεις που την αποτελούν η υποκατάσταση, η ιεραρχική λειτουργία, ο παγιωμένος καταμερισμός καθηκόντων, η αναπαραγωγή της ανισότητας διευθυντή-διευθυνόμενου, είναι μάλλον ο κανόνας παρά η εξαίρεση. Μετά από δεκαετίες σταλινισμού, η πολιτική εμπειρία που αποκτάται στις αριστερές πολιτικές συλλογικότητες δεν αντιστοιχεί συνήθως

στον ορίζοντα της αυτοχειραφέτησης, αλλά στο κλουβί του κοινωνικά αλλοτριωμένου, και απογυμνωμένου από πραγματική εξουσία, πολίτη-υπηκόου.

Ο «πολιτισμός», απ' την άλλη μεριά, παραπέμπει σήμερα σε μιαν ολόκληρη βιομηχανία παραγωγής εμπορευμάτων, σε ένα σύνολο κοινωνικών σχέσεων που τίθενται ως οριοθετημένο και χαρτογραφημένο (σε departments) έδαφος για καθεμιά και καθέναν που επιλέγει να εκφραστεί ως υποκειμενικότητα μέσω της γραφής, της ζωγραφικής, της γλυπτικής, της μουσικής κ.ο.κ. Ο καθρέφτης με τον οποίο κάθε επιδοξη/ος δημιουργός λέξεων ή εικόνων αναμετράται είναι a priori παραγμένος, διαστιζόμενος από κοινωνικές αντιφάσεις. Ο χώρος του πολιτισμού αποσπάται από την εμπειρία του κοινωνικού ανταγωνισμού για να εγκλωβίσει τις εντάσεις αυτού του τελευταίου σ' ένα φαινομενικά ανώδυνο καθρέφτισμα της/του δημιουργού – που φαντάζεται ότι κατακτά την αυτονομία της/του απλά επειδή εκφράζεται – στο έργο της/του – που εμφανίζεται καθαρή από την μιξέρια της πραγματικής καθημερινής ζωής και γι' αυτό ακριβώς καταφάσκει στην διαιώνισή της.

Το ζήτημα δεν είναι ν' αρκεστούμε σε μια ρητορική για την «αλλαγή του κόσμου», που όμως αρνείται να θεματοποιήσει, εδώ και τώρα, την δυνατότητα να αρχίσουμε να τον αλλάζουμε, σπάζοντας τις αλυσίδες του «πολίτη», διεκδικώντας την θέση του δρώντος εξεγερμένου υποκειμένου. Ούτε, επίσης, σε μια φενάκη υποκειμενικής αυτοτέλειας, που καταφάσκει στην υπαρκτή πολιτισμική βιομηχανία, και στην κατανομή ρόλων στο εσωτερικό της («λογοτέχνης», «ζωγράφος», «άνθρωπος των γραμμάτων»). Οι δύο αυτές διαστάσεις της ανθρώπινης περιπέτειας, η πολιτική πρακτική και η υποκειμενική έκφραση, σ' αυτήν την κοινωνία είναι διαχωρισμένες. Η αριστερά προσπαθεί να τις ενώσει χωρίς να αμφισβητεί τον διαχωρισμό αυτόν καθεαυτόν. Στα κόμματα και τις οργανώσεις της, κατά κανόνα, δεν υπάρχει κανένας χώρος για την υποκειμενικότητα, αλλά πάντα βρίσκεται μια περιφέρεια καλλιτεχνών, «συνοδοιπόρων», άλλοθι για να αντισταθμίζεται η έλλειψη κάθε δημιουργικότητας από πλευράς των πολιτικά στρατευμένων υποκειμένων. Ο διαχωρισμός απωθείται· όχι μόνο δεν τείνει να αρθεί, αλλά επισφραγίζεται ως κάτι το δεδομένο στο background: η αριστερά, παραμένοντας «αριστερά», ενταγμένη δηλαδή ομαλά στο πεδίο του καπιταλιστικού κράτους, έχει τους καλλιτέχνες της, και οι καλλιτέχνες, αποδεχόμενοι τον ρόλο τους στην πολιτισμική βιομηχανία, έχουν και την αριστερή πολιτική αναφορά τους. Δεν θα θέλαμε, επουδενί, να κάνουμε μιαν ισοπεδωτική περιγραφή της κατάστασης. Θα θέλαμε, ωστόσο, να υπογραμμίσουμε ότι η υπόθεση της κοινωνικής απελευθέρωσης κρίνεται

στην πράξη. Υπάρχουν, αναμφίβολα, αριστερές/οί που διακηρύσσουν την προσήλωσή τους στο πρόταγμα του κομμουνισμού, αλλά εξακολουθούν να θεωρούν δευτερεύουσας σημασίας, για τον καθορισμό της ίδιας της δράσης τους, την αυτενέργεια και την αυτο-οργάνωση, όπως υπάρχουν και καλλιτέχνες που δεν παραλείπουν να τονίσουν την επαναστατικότητα τους αλλά εξακολουθούν να παράγουν έργα τέχνης υπό τον έλεγχο του καπιταλιστικού κράτους.

Μονάχα μια διττή χειρονομία που θα θέτει υπό την αιχμή της κριτικής τόσο την «αριστερά» όσο και τον «πολιτισμό» μπορεί να δείξει προς έναν άλλον ορίζοντα, όπου η πολιτική δράση και η ποιητική παραφορά θα αποτελούν εκδηλώσεις μιας υποκειμενικότητας που θα ανακτά και θα επινοεί την εφήμερη ενότητά του σώματός της με τον κόσμο, μέσα από την στάση της εξέγερσης και της αλληλεγγύης. Εκεί που χρειάζεται να στρέψουμε το βλέμμα μας είναι προς μια *νέα κοινότητα*, οικουμενικό πολιτισμό και οικουμενική πόλη, που θα ανασαίνει στο κοινωνικό πεδίο, θα υπερβαίνει τον διαχωρισμό πνευματικής και χειρωνακτικής εργασίας, θα ενσαρκώνεται σε αυτο-οργανωμένα συλλογικά εγχειρήματα, θα ασκείται μέσω μιας εργασίας η οποία θα είναι και παιχνίδι, θα ξεδιπλώνεται σε έναν χρόνο που θα χωρά πολλούς ανεπανάληπτους χρόνους, πολλές αυτοχειραφετούμενες υποκειμενικότητες. Σε αυτήν την νέα κοινότητα, που αντιστοιχεί στις απαλλαγμένες από τον ζυγό του κεφαλαίου και του κράτους κοινωνίες του μέλλοντος, αξίζει να στοιχηματίσουμε από τώρα, είτε γράφουμε ποιήματα την νύχτα στο κρεβάτι μας, είτε αντιμετωπίζουμε στους δρόμους ή στους χώρους δουλειάς την καταπίεση του κράτους και την εκμετάλλευση των αφεντικών, είτε συζητάμε με τους πολιτικούς συντρόφους μας «τι να κάνουμε». Το σουρρεαλιστικό κίνημα, στο οποίο έχουμε επιλέξει ως ομάδα να ανήκουμε, προσπαθεί να ανιχνεύσει από τώρα έναν τέτοιο ορίζοντα, αξιοποιώντας κάθε μέσο που θα μπορούσε να μας οδηγήσει στον σκοπό της καθολικής ελευθερίας, χωρίς ούτε στιγμή να τον υποκαθιστά ή να τον μεταθέτει σ' ένα μέλλον που δεν βιώνεται ήδη εντυλισσόμενο, ως μια δέσμη πραγματικών δυνατοτήτων, σ' αυτό το αμφίροπο παρόν.

17/10/07, **Υπερρεαλιστική Ομάδα Αθήνας**